MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tas-16 ta' Frar, 2006

Citazzjoni Numru. 1032/1999/1

Professur Ian REFALO bħala mandatarju ta' l-assenti Dr. Anthony Borġ Grech

vs

Victor u Maryanne konjuġi BORĠ GRECH

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fil-5 ta' Mejju, 1999, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, l-attur *nomine* talab li l-komunjoni tal-akkwisti li kienet teżisti bejn il-ġenituri tiegħu tiġi likwidata, tinqasam f'żewġt ishma ndaqs li jiġu assenjati lill-wirt rispettiv tal-ġenituri tiegħu; talab li l-wirt ta' ommu jiġi likwidat u maqsum, wara li jiġu assenjati l-legati mħollija, bejnu u l-imħarrkin; talab li l-wirt ta' missieru jiġi likwidat u li jinħareġ minnu s-sehem tal-leġittima li jistħoqqlu jieħu mill-istess wirt; u talab lill-Qorti tikkundanna lill-imħarrkin iħallsuh is-sehem tiegħu ta' leġittima kif hekk likwidata;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa fit-30 ta’ Awissu, 1999, li biha l-imħarrkin miżżewġin Borġ Grech laqgħu għat-talbiet attriċi billi bdew biex qalu li l-azzjoni tressqet qabel il-waqt, u għalhekk iridu li jinħelsu milli jibqgħu fil-kawża. Fil-mertu, jgħidu li t-talbiet attriċi għandhom jiġu miċħuda u dan għaliex il-leġittima li l-attur jippretendi mill-wirt ta’ missieru tinsab soddisfatta fil-legat imħolli lilu mill-istess testatur, u wkoll għaliex il-fatt liu l-attur ma qgħadx għar-rieda tat-testatur, tilef il-jedd li jitlob il-wirt;

Rat it-trattazzjoni[1] magħmula mill-avukat tal-imħarrkin dwar l-eċċezzjoni preliminari li l-kawża hija intempestiva;

Rat id-degriet tagħha (diversament presjeduta) tal-14 ta’ Lulju, 2000[2], li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-eċċezzjoni tal-intempestivita’ tal-azzjoni attriċi;

Rat id-degriet tagħha tal-20 ta’ Novembru, 2000, li bih waqfet milli tagħti s-sentenza biex tisma’ x’kellu xi jgħid l-attur *nomine*;

Rat il-verbali tas-smigħ tas-16 ta’ Jannar, 2002, tat-8 ta’ Marzu, 2002, tas-26 ta’ April, 2002, u tal-15 ta’ Lulju, 2002, li bihom il-kawża kienet qegħda titħalla għall-probabbli ċessjoni pendenti ftehim bejn il-partijiet;

Rat id-degriet tagħha (kif issa presjeduta) tat-18 ta’ Frar, 2003[3], li bih ordnat li s-smigħtal-kawża jissokta;

Rat il-provi mressqin mill-imħarrkin bil-mezz tal-affidavit dwar l-ewwel eċċezzjoni preliminari;

Rat il-verbali tas-smigħ tad-29 ta’ Ottubru, 2003, tat-3 ta’ Frar, 2004, tat-3 ta’ Marzu, 2004, tat-22 ta’ Ġunju, 2004, u tad-9 ta’ Novembru, 2004, li bihom il-kawża reġgħet tħalliet għall-probabbli ċessjoni;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

---

[1] Paġġ. 42-6 tal-proċess
[2] Paġ. 41 tal-proċess
[3] Paġ. 61 tal-proċess

Rat id-degriet tagħha tal-31 ta' Jannar, 2006, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza dwar l-ewwel eċċezzjoni preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għall-qsim ta' wirt u għall-ħlas ta' leġittima. L-attur irid li l-wirt tal-ġenituri tiegħu jiġu likwidati u li, fil-każ tal-wirt ta' ommu, jieħu s-sehem tiegħu flimkien mal-imħarrek ħuh; filwaqt li, fil-każ tal-wirt tal-missier, jingħata sehemu mil-leġittima;

Illi l-imħarrkin qegħdin jgħidu li l-kawża saret qabel waqtha u għandhom jinħelsu milli jibqgħu aktar fiha;

Illi din is-sentenza qegħda tingħata dwar din l-eċċezzjoni preliminari;

Illi l-imħarrkin jibnu din l-eċċezzjoni tagħhom fuq il-fatt li (a) il-wirt tal-omm għadu mhux likwidat tant li hemm kwestjoni bejn il-werrieta u d-Dipartiment tat-Taxxi Interni dwar l-ammont ta' taxxa ta' suċċessjoni dovuta, u hemm saħansitra proċeduri ġudizzjarji dwar din il-kwestjoni[4] u (b) li d-denunzja tas-suċċessjoni tal-wirt ta' missier il-partijiet għadha lanqas biss tressqet. Fis-sewwa, waqt it-trattazzjoni dwardin l-eċċezzjoni, l-għaref difensur tal-imħarrkin żied jgħid li l-eċċezzjoni mqanqla minnhom kienet ukoll tinkludi l-eċċezzjoni tal-*lis alibi pendens*;

Illi tali eċċezzjoni, li hija waħda ta' natura dilatorja u għalhekk għandha titqajjem u tiġi mistħarrġa fil-bidu tal-kawża[5]. M'hemmx għalfejn jingħad li f'dan il-każ il-piż tal-prova jaqa' fuq l-imħarrkin fuq il-massima li *reus in excipiendo fit actor*, u huma meħtieġa l-istess provi fi grad tali li ssoltu jaqa' fuq attur dwar il-pretensjonijiet tiegħu[6]. Minbarra dan, minħabba li l-effett ta' eżitu favorevoli għal eċċezzjoni ta' intempestivita' huwa dak li jeħles lill-parti

[4] App. Nru.422/00
[5] Ara Kumm. **28.5.1965** fil-kawża fl-ismijiet ***Spiteri vs Ellul*** (Kollez. Vol: **XLIX.iii.1161**)
[6] Ara P.A. **18.2.1965** fil-kawża fl-ismijiet ***Ricci vs Latzen*** (Kollez. Vol: **XLIX.ii.745**)

mħarrka milli tibqa' iżjed fil-kawża, bil-jedd tal-parti attriċi li terġa' tibda proċedura meta jgħaddi t-terminu li kien ingħata, l-eċċezzjoni trid tintlaqa' meta tassew tkun pruvata u dan fuq il-massima li azzjoni tiġi salvata jekk dan huwa possibbli. B'żieda ma' dan, huwa wisq possibbli li, f'kawża bħal din li għandha quddiemha l-Qorti llum, jidħlu fis-seħħ ir-regoli tal-*Jus Superveniens*[7];

Illi għalhekk, il-Qorti ma tistax taqbel li l-eżistenza ta' kawża li tista' tolqot il-mertu ta' kawża oħra – l-eċċezzjoni tal-*lis alibi pendens* – tagħti lok għall-intempestivita' tat-tieni kawża. Ir-rimedju proċedurali maħsub fl-artikolu 792 tal-Kodiċi tal-Proċedura m'huwiex dak li jeħles lill-parti mħarrka mill-osservanza tal-ġudizzju, iżda dak li, jekk ikun jgħodd il-każ, il-kawżi li l-mertu tagħhom jista' jkun komunement affettwat jinstemgħu flimkien;

Illi dwar il-fatti partikolari tal-każ, kif ingħad, l-imħarrkin qegħdin isejsu l-eċċezzjoni tagħhom fuq id-dispożizzjonijiet tal-liġi speċjali li titkellem dwar trasferiment ta' ġid b'wirt. L-imħarrkin jistrieħu fuq il-liġi li kienet fis-seħħ[8] meta ġew neqsin il-ġenituri tal-partijiet – li seħħew fl-1987 u fl-1991 rispettivament. L-imsemmija dispożizzjoni hija waħda ta'ordni pubbliku, tant li l-liġi tagħti s-setgħa lill-Qorti li tqjjem il-kwestjoni minn rajha *ex ufficio.* L-effett ta' dik id-dispożizzjoni huwa dak li jwaqqaf minnufih kull proċediment ġudizzjarju sakemm jitwettqu l-kundizzjonijiet li huma hekk preskritti mil-liġi, jiġifieri li titressaq id-denunzja tas-suċċessjoni (jew, kif tissejjaħ fil-liġi fis-seħħ illum, id-dikjarazzjoni *causa mortis.* Ta' mkin jgħid li l-liġi titkellem dwar il-preżentata kif imiss tad-denunzja u mhux li t-taxxa li tista' tkun dovuta tkun ġiet finalment likwidata. Dispożizzjoni speċjali bħal dik, sewwasew għaliex hija waħda speċjali u tolqot materja ta' dritt tributarju, għandha tingħata tifsira litterali;

Illi, minn dak li jirriżulta mill-atti tal-kawża u fid-dawl tal-imsemmija dispożizzjonijiet, ħareġ li, fil-każ tal-wirt ta' l-

[7] Ara P.A. **7.10.1964** fil-kawża fl-ismijiet ***Muscat vs Valenzia noe*** (Kollez. Vol: **XLVIII.ii.1177**)

[8] L-art. 40 tal-Kap 239 (liema Kapitolu tħassar u nbidel bl-Att XVII tal-1993, Kap 364, li, madankollu, tenna r-regola applikabbli f'dak l-artikolu 40 billi jerġa' jinkludiha bħala l-art. 63 tal-Kap 364)

omm, id-denunzja kienet ġiet ippreżentata[9]. Huwa minnu li jidher li hemm kwestjoni mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni dwar l-ammont ta' taxxa dovut, imma dan ma jolqotx it-tħaddim tal-artikolu li fuqu l-imħarrkin jibnu l-eċċezzjoni taħt eżami. Għalhekk, in kwantu tolqot it-talbiet relativi għall-wirt tal-omm, l-eċċezzjoni m'hijiex mistħoqqa;

Illi, madankollu, fil-każ tal-wirt tal-missier, jidher li tassew li, sallum, għadha ma saritx id-dikjarazzjoni *causa mortis*. Dan huwa ta' xkiel biex il-kawża tkompli tinstama', għax hekk tgħid il-liġi. Iżda hawnhekk ukoll, wieħed irid jara jekk, minħabba f'hekk, l-azzjoni attriċi saritx qabel waqtha. Il-liġi speċjali ma tgħidx li ma tistax issir azzjoni dwar wirt li tiegħu ma tkunx saret dikjarazzjoni għall-finijiet tal-liġi speċjali fiskali. Il-liġi speċjali tgħid biss li l-kawża ma tkunx tista' tkompli tinstama' qabel ma jitwettqu l-kondizzjonijiet preskritti. Min-naħa l-oħra, azzjoni bħal dik li beda l-attur *nomine* trid tabilfors titressaq fi żmien partikolari[10]. Għalhekk, safejn il-liġi ġenerali ma tkunx maqluba minn xi liġi speċjali (bħalma hija l-liġi fiskali invokata mill-imħarrkin f'dan il-każ), mhux mogħti li l-prinċipji jew regoli ġenerali jingħataw il-ġenb jew jitwarrbu. Li kieku dan huwa l-każ u sallum id-dikjarazzjoni *causa mortis* dwar il-wirt tal-missier – li tiegħu, ta' min ifakkar, l-imħarrkin huma l-werrieta universali maħtura, u jaqa' fuqhom ukoll l-obbligu li jressqu dik id-dikjarazzjoni – għadha ma saritx, kien ikun ifisser li l-jedd tal-attur *nomine* li jfittex is-sehem tiegħu minn dak il-wirt għalaq u għadda għaliex ikunu għaddew aktar minn għaxar snin mill-ftuħ tas-suċċessjoni;

Illi, min-naħa l-oħra u apparti minn kwestjonijiet tal-mertu, li kieku ma kienx għall-imsemmija dispożizzjonijiet speċjali, jidher mad-daqqa t'għajn li l-attur għandu kull interess ġuridiku li jressaq il-pretensjonijiet minnu dedotti fiċ-Ċitazzjoni fil-konfront tal-imħarrkin;

---

[9] Dokti "VM-C" u "VM-D", f'paġġ. 85-9 tal-proċess
[10] Ara l-art. 845 tal-Kap 16

Illi, għalhekk ukoll, il-Qorti tasal għall-fehma li l-eċċezzjoni tal-intempestivita' ma tirriżultax lanqas dwar dawk it-talbiet li jirrigwardaw il-wirt tal-missier;

Illi, madankollu, minħabba l-kliem tassattiv tad-dispożizzjonijiet partikolari tal-liġi speċjali, il-Qorti jkollha tieqaf milli tisma' l-kawża sakemm jitwettaq dak li bil-liġi jrid isir, u b'hekk tissoprasjedi;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-imħarrkin dwar l-intempestivita' tal-azzjoni attriċi, bl-ispejjeż kontra tagħhom; u

Fid-dawl tad-dispożizzjonijiet tal-artikoli rilevanti tal-kapitolu 239 u 364 tal-Liġijiet ta' Malta, qegħda tħalli l-kawża *sine die* sakemm jiġi muri lill-Qorti li l-kundizzjonijiet mitluba mil-liġi twettqu u l-kawża tkun tista' titkompla. Għal dan il-fini, u sakemm il-kawża tkun hekk miżmuma, m'għandhomx jgħoddu t-termini tal-liġi li bihom kawża tista' titqies deżerta.

Moqrija

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM--------------------------------